

ספרי' — אוצר הספרים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

פּוֹנֶחֶס

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כח

(תרגום הפשו')

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים ושש לבריאה

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' יהודה ב"ר אהרן ע"ה ימיני

נפטר ביום י"ט תמוז ה'תשמ"ח

וזוגתו מרת שושנה ב"ר שלום ע"ה ימיני

נפטרה בש"ק פ' ויגש, ז' טבת ה'תשס"ב

ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס ע"י בנם

הרה"ת ר' אמיתי זוגתו מרת פייגא שרה

ומשפחתם שיחיו ימיני

כתובתינו באינטרנט: <http://www.torah4blind.org>

מותו, לכן מציב הרמב"ם מצוה זו בסיום כל המצוות.
אך מובן, שהסבר זה דחוק ביותר, כי יש עוד מצוות שמונה הרמב"ם לפני כן, אשר קשורות במותו של האדם⁶ ובעניינים שלאחר⁷ מות האדם.

ובנוסף לכך: המצוה לעסוק בדיני נחלות, אינה מוטלת על האדם עצמו, אלא מצוה על בית הדין⁸ לדון „בדיני נחלות“, וכפי שמסביר הרמב"ם במפורט את סדר הנחלות בהלכות עצמן בספר היד החזקה – כלומר, שבית הדין חייב לדון⁹ כיצד תקויים ירושת הנחלות ליורשים החיים, ואין עוסקים במצוה זו במוריש – ואם כך, אין מקום לקבוע מצוה זו אחרונה, כקשורה למות המוריש¹⁰.

כמו כן דרוש הסבר: כמקור למצוה הנ"ל „לדון בדיני נחלות“ מצטט הרמב"ם את הפסוק, כאמור לעיל, „שנאמר: איש כי ימות

(6) מצוה רכורכט. וראה מצוה קפו.

(7) מצוה רל – תלי: מצוה רלא – קבורה [ל' הרמב"ם ב„מנין המצות“ (ועד"ו בכותרת להל' סנהדרין מצוה יא) היא „לקבור תהרג בימיו“. אבל בסהמ"צ כ' „ול' ספרי כי קבור תקברנו מצות עשה והוא הדין בשאר מתיים כו"י. וכ"מ ביד הל' אבל פי"ב ה"א. וראה הל' סנהדרין פט"ז ה"ח (ולח"ט הל' אבל פי"ד ה"ח). הכותרת להל' אבל סוף מצוה א].

(8) ראה חינוך מצוה ת': ולפי הנראה מדברי הרמב"ם ו'ל שכל עיקר אוה"ל אינה רק על ב"ד שדנו* בענין הנחלה ו'ל שכל מצוה לדון בדיני נחלה.

(9) ואף שגם המצות (רכורכט) להיות ב"ד הורגין כו' וכן ה„תלי“ ו„לקבור תהרג בימיו כו“ (ר"לירלא) – ה"ז מצות הב"ד לא מצות של האדם במיתתו או הבאים לאחרי מיתתו, הרי עכ"פ ה"ז מצות שמתקיימת באדם ולאחר מיתתו: משא"כ לדון בדיני נחלות אי"ז מצוה המתקיימת בהאדם (במיתו או לאחר מותו), כ"א מצות ב"ד לדון בנכסי אדם שמת, ככפנים.

(10) אלא שמצוה רלו ואילך (מלבד מצוה רמו) מדובר במצות המסורות לב"ד בשייכות לממונו של אדם (משא"כ המצות רכד"רלא שהן בעונשי ב"ד בנוגע לגופו). ולכן י"ל שמסיים במצות שבממונו אחרי מותו.

(* כ"ה בחיטך לפנינו (וכ"ה בהוצאת שמואל – ע"פ דפוסים ישנים וכת"י). ובס' החיטך עם פירוש מנחת יצחק תוקן „שידונו“. וכן בהערות על ס' החיטך מבעל מעין החכמה (תקט"ד) – עגדפוטו בס' השלמות על התנ"ח (הוצאת שלזינגער) – הועתק לשון החיטך „שידונו“. ולכאורה כצ"ל.

א. מצות עשה אחרונה – נחלות
במנין המצוות בתחלת ספר היד החזקה, וכן בספר המצוות, מביא הרמב"ם, כמצות עשה אחרונה, את המצוה: לדון בדיני נחלות, שנאמר¹ איש כי ימות ובן אין לו.

ידוע, שהסדר בדברי הרמב"ם מדוייק ביותר². ולפי זה מובן, שדיוקו של הרמב"ם בסיימו את מצוות העשה במצוה של „נחלות“, הוא משום³ שמצוה זו מהווה את הסיום והשלמות של המצוות בכלל.

וכשם שלגבי המצוה הראשונה במנין המצוות – „לידע שיש שם אלוהה שנאמר⁴ אנכי ה' אלקיך“ – מובן בפשטות הטעם לכך שדוקא היא ראשונה, משום שזוהי המצוה הראשונה והעיקרית של כל המצוות הבאות לאחריה, כדברי הרמב"ם בתחלת ספר היד החזקה „יטוד היטודות ועמוד החכמות לידע...“ וכפי שמדייק הרמב"ם בלשונו בתחלת מנין המצוות ואומר „מצוה ראשונה...“⁵.

כך מובן גם לגבי המצוה האחרונה – לדון בדיני נחלות – שדוקא היא מופיעה כמצות עשה אחרונה, משום שהיא השלימות והסיום של כל המצוות.

ב. המקור: „איש... ובן אין לו“

במבט ראשון ניתן היה להסביר את הטעם לכך בפשטות: כיון שקיומן של כל המצוות שבתורה הוא בימי חייו של האדם, ואילו המצוה של „נחלות“ קשורה לזמן שלאחר

(1) פרשתנו כו, ה.

(2) ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ו.

(3) כי באי זו מידה שנדייק בהסדר במנין המצוות של הרמב"ם (שלא מצאנו לע"ע שהרמב"ם עצמו יבארו*), הרי מובן, כנראה במוחש אפילו באדם שאינו מסודר כלל, שעכ"פ יש טעם להראש ולהסוף, ולהעיר ממרו"ל (ברכות יב, א) הכל הולך אחר ההתום.

(4) יתרו כ, ב.

(5) ראה לקו"ש הכ"ז ע' 59 הערה 8. וראה שיחת י"ג ניסן תשמ"ה.

(* וראה לקו"ש ח"י"ז ע' 225 הערה 4.

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל

הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תנש"א-תשנ"ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא הניקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח). שיחות הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלימה".

מעין חיי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770,

על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי

לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלות קהילות בשבת,

בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.

ליקוט ניגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

"אהלי תורה", ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבבבל"

ושיחת ש"פ שופטים ה'תנש"א

מדור מיוחד לספרים וחוברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

וכפי שמסבירים המפרשים²² את הטעם לכך שהמשנה מסיימת דוקא במאמר זה²³, משום שמדובר כאן על תשלום השכר עבור העבודה של קיום התורה והמצוות, הבא לאחר סיום השלמת הלימוד והקיום של התורה ומצוותיה. והמשנה מדייקת בלשונה ואומרת „עתידי הקדוש ברוך הוא להנחיל“, כי הגמול הניתן לאחר סיום העבודה של קיום התורה והמצוות הוא ענין של „להנחיל“.

ויש לומר, שכך גם בענינו, לגבי מנין המצוות אצל הרמב"ם: הוא מסיים דוקא במצוה של הנחלות, כי סיום והשלמת כל מצוות התורה קשורים לענין הנחלה, כאמור לעיל.

ד. נתינת ארץ ישראל – קשר בין עם ישראל לקב"ה

כדי לבאר את כל האמור לעיל, יש להקדים ולבאר:

פרשת הנחלות מופיעה בתורה כהמשך לענין הירושה והחלוקה של ארץ ישראל, אשר בקשר לכך טענו בנות צלפחד²⁴, תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו, ועל כך נאמרה הפרשה „איש כי ימות...“ בענין חלוקת הארץ אנו מוצאים, שבנוסף לירושת הארץ באופן כללי²⁵, מופיעים כאן במפורט שלשה ענינים: א) ירושת הארץ, ב) חלוקה באופן של „לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו“²⁶, ג) „אך בגורל יחלק את הארץ“²⁷.

כלומר, שייכותה של ארץ ישראל לעם ישראל היא בשלש דרכים²⁸: א) ירושה,

ובן אין לו, ולכאורה, במילים אלו אינה כלולה מהות המצוה¹¹.

יש נוסחאות אחרות¹², שלפיהן מצטט הרמב"ם מילים נוספות מן הפסוק – „והעברתם את נחלתו...“¹³, ולפי מספר נוסחאות¹⁴ „והיתה...“¹⁴.. לחוקת משפט¹⁵, שמילים אלו אכן כוללות את עיקר מצות הנחלות,

אך כיון שבדפוסים הנפוצים של הרמב"ם מובאות רק המילים „איש כי ימות וכן אין לו“¹⁶ – יש לומר, שבהן כלולה מהות המצוה „לדון בדיני נחלות“.

בפשטות יש לומר, שכאשר מצטט הרמב"ם את המילים הראשונות של הפרשה הוא מתכוון לכל ההמשך המופיע בפרשה, כפי שאנו מוצאים במצוות אחרות אצל הרמב"ם¹⁷, אך כיון שכל הענינים בתורה מדויקים לחלוטין, יש לומר (ובמיוחד משום שהרמב"ם אינו מוסיף כאן את המילה „וגו“ הרומזת להמשך הפרשה¹⁸), שבמילים אלו עצמן מתבטא ענין מהותי בנושא הנחלות.

ג. סיום המשנה – „להנחיל“

ויש לומר, שהרמב"ם מסיים את מנין המצוות במצוה „לדון בדיני נחלות“, בדומה לכך שששה סדרי משנה¹⁹ מסתיימים²⁰ במאמר „עתידי הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק... שנאמר²¹ להנחיל אוהבי יש“

11) ובפרט שעפ"ז אינו סיים בדבר טוב – ראה תוס' סוף נדה. וראה בארוכה שיחת ש"פ מקץ תשרי ע"ד סיום בטוב בספר הרמב"ם.

12) ראה רמב"ם ספר המדע (ירושלים, תשכ"ד).

13) שם, יא.

14) ובסמ"ג מ"ע צו מביא רק פסוק זה.

15) וכן הובא בחינוך שם (המשך הפסוק, והעברתם גו"ו והפסוק, והיתה גו"ו)*.

16) וכ"ה בספר המצוות שלו – מצוה רמה.

17) כ"ה בכ"כ מצות שמביא מהפסוק רק התחלת הענין.

18) אבל בסמ"ג הוצאת העליר וקאפאח ישנו „וכו"ו, „וגו“.

19) וכידוע שבכו"כ ענינים – בס' היד הם ע"ד המשנה.

20) מס' עוקצין.

21) משלי ח, כא.

22) פיה"מ להרמב"ם שם. רא"ש ורע"ב שם.

23) והסיום ממש הוא במאמר דר"ש בן חלפתא „לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום כו"ו. וראה לקו"ש חכ"ב ע' 50 הערה 44 (וס' השיחות תשמ"ח ח"ב קה"ת, תשמ"ט) ע' 665 ואילך, שהוא המשך וביאור המאמר „עתידי הקב"ה להנחיל כו"ו אוהבי יש“.

24) כו, ד.

25) דכתיב (וארא ו, ח) ונתתי אותה לכם מורשה אני ה' ירושה היא לכם מאבותיכם" (כ"ב קיט, ב. וראה גם ע"ז נג, ב. ועוד).

26) כו, נד.

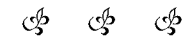
27) שם, נה.

28) בפרט להדיעות דהחלוקה „לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו“ נאמר גם על החלוקה הכללית דא"י ל"ב השבטים (לא רק על המשפחות שבתוך השבט) – ראה ספרי

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו

מלך המשיח

ויה"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח

לעולם ועד

* וחי"ט „לחקת עולם“ – לכאורה טה"ד וצ"ל „לחקת משפט“.

(ב) חלוקה לפי הגיון ושכל („לרב תרבה...“), (ג) חלוקה לפי הגורל²⁹.

ויש לומר, שהטעם לכך שנדרשים כל שלשת הענינים הוא: נתינת ארץ ישראל לעם ישראל כנחלה, לא היתה סתם נתינה וחלוקה של ארץ כלשהי לעם ישראל –

הרי ארץ ישראל היא „נחלת ה'“³⁰, „תמיד עיני ה' אלוֹקֵיךָ בה מרשית השנה ועד אחרית שנה“³¹, ולכן נתינתה דוקא לישראל מותאמת להיותם „נחלת ה'“³², קשורים לקדוש-ברוך הוא, כדברי חז"ל³³, „אמר הקדוש-ברוך הוא יבואו ישראל שבאו לחלקי וינחלו את הארץ שבאה לחלקי“. ולכן, נתינת ארץ ישראל, נחלת ה' לעם ישראל, מבטאת ומגלה את הקשר של בני ישראל לקדוש-ברוך-הוא³⁴:

ומשום כך, כשם שהקשר של בני ישראל לקדוש-ברוך-הוא הוא בשלשה אופנים – כנאמר³⁵, „אשרנו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו“ – כך גם נתינת ארץ ישראל לעם ישראל היא בשלשה אופנים: חלק, גורל וירושה.

וכיון שהסדר שבין שלשת הענינים הללו – חלק, גורל וירושה – הוא כזה, שהאופן האחרון הוא „ומה יפה ירושתנו“, מעלה אחר מעלה, מובן מכך³⁶, שבירושה יש עומק ומעלה יותר מאשר שני האופנים הקודמים.

פרשתנו שם (ע"פ איש לפי פקדיו). פרשי' שם. וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך גורל (ע' תטו), נמצא גם בחלוקה דכלל א"י לכל בני', היו כל הג' – ירושה, ע"פ גורל, חלק – לרב תרבה גו'.

(29) והאריים ותומים ה"ו ענין אחד עם הגורל, שהי' מוכיח שהגורל הי' ע"פ רוח' – ראה פרשי' פרשתנו כו, גו. רש"ם ב"ב קכב, א ד"ה והי' מכוין. וראה אנציקלופדי' שם.

(30) ש"א כו, יט ובפרשי' ועוד שם. רמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ב.

(31) עקב יא, יב. (32) ראה ואתנן ד, כ. עקב ט, כו. כט. האוינו לב, ט. ובכ"ז בני'.

(33) תנחומא ראה ח. וראה במדב"ר פכ"ג, ו (בסופו).

(34) ובמכילתא (בשלח טו, יז), „יבואו ישראל שנקראו נחלה לארץ שנק' נחלה ויבנו ביהמ"ק שנק' נחלה בוכות התורה שנק' נחלה.

(35) לפני תפלת השחר (וכ"ה ב,סדר תפלות להרמב"ם – בסו"ס אהבה).

(36) ראה גם רד"ה אשרנו תרצ"ו (סו"מ קונטרסים ח"ב ע' 728). רד"ה אשרנו ש"ת וסופו.

ונדרש הסבר: א) מהו ההבדל בין חלק, גורל וירושה כאופנים בקשר שבין ישראל לקדוש-ברוך-הוא³⁷?

(ב) כיצד מתאימה כלל ההגדרה של ירושה, כלשון הפסוק: „איש כי ימות“, לגבי הקשר שבין ישראל לקדוש-ברוך-הוא³⁸?

ה. „חלקנו וגורלנו“

ויש לומר, שההבדל בין „חלקנו“ לבין „גורלנו“ הוא בדוגמת ההבדל שבין מכירה לבין מתנה:

מכירה כרוכה בתשלום שמשלם הלוקח³⁹ עבור החפץ הנמכר; מתנה ניתנת מרצונו הטוב של הנותן, ללא תשלום מצד המקבל.

בדומה לכך, ההשפעות וה„המשכות“ של הקדוש-ברוך-הוא לישראל הן בשתי דרכים⁴⁰: א) שכר המצוות וכדומה, השפעה הניתנת באמצעות עבודת האדם, אתערותא דלתתא; ב) המשכה מצד הקדוש-ברוך-הוא בטובו, בחן וכו', אתערותא דלעילא.

באופן כללי, זהו ההבדל בין „חלקנו“ לבין „גורלנו“: „חלקנו“ הוא קשר שבין ישראל לקב"ה הכרוך בעבודה של היהודי, בדומה למכירה. ו„גורלנו“ היא התקשרותו של היהודי עם הקדוש-ברוך-הוא מצד הקדוש-ברוך-הוא אשר „בחר בנו מכל העמים“⁴¹, שהבחירה האמיתית, הבחירה החופשית היא כאשר הדבר איננו נבחר לפי ההגיון, עקב מעלות שיש בו וכדומה, אלא רק משום שזהו רצון הבורח, ללא סיבה הגיונית. ובכך דומה הדבר לגורל, שאיננו כרוך בהגיון, אלא נעשה תוך הסתמכות מוחלטת על הגורל, בלי

(37) בכללות ע"ד החילוק דג' בחי' חלקנו גורלנו ירושתנו (בתורה וכו') – ראה לקו"ש ח"ג ע' 115 ואילך. וט"ו. ושם הוא באור' קצת מהמבואר לקמן בפנים.

(38) ראה אה"ת ראה ע' תשסב השאלה עדי' לגבי ירושת ישראל את התורה – דהרי „התורה .. קיימת לעולם“. וראה גם אה"ת תשא ע' א'תתקעא.

(39) ואף דפסק הרמב"ם ד, כל המוכר בעין יפה מוכר (הל' מכירה פכ"ה ג'), ה"ו ע"ו ומצד המעות שקיבל ובענין זה עצמו מעלה במתנה – ד, כל הנותן בעין יפה נותן יותר מן המוכר" (שם ה"ד).

(40) ראה גם לקו"ת ויקרא ב, ב (ובכ"ז). ושם – בנוגע אופן הבי' המשכה בחסד חנם.

(41) נוסח ברכת התורה.

בני ביתו, בא' די קרובים אליו, ועאכו"כ בא' זיינע תלמידים, ביז א'ז ער רעדט וועגן דעם מיט די אַלע צו וועמען ער קען דערגרייכן, און וויבאלד א'ז דאָס קומט פון זיין פנימיות, רעדט ער דברים היוצאים מן הלב וואָס נכנסים אל הלב' ופועלים פעולתם, ועאכו"כ דורך דעם וואָס ער באַווייזט א' דוגמא ח'י' פון זיין אייגענע עבודה. ביז א'ז ער מאַכט אַז אויך די שומעים ווערן מדברים – „הגורל הי' מדבר“.

(משיחות ש"פ פינחס, מבה"ח מנחם-אב, כ"ד תמוז תש"א)

6) ספר הישר לר"ת ס"ג. הובא בשל"ה סט, א.

לפי כל סימני הגאולה נמצאים אנו ממש בסמיכות לגאולה, וכמו שהודיע, פירסם והכריז כ"ק מו"ח ארמור, שכבר סיימו את כל העבודה, כולל גם „צחצוח הכפתורים“¹ וסיימו גם את „עמודו הכן כולכם“², זאת אומרת שכבר „הכל מוכן לסעודה“³, וכבר מוכנים לגשת לשולחן, ולאכול את סעודת ליתן ושור הבר, כיון שיהנה זה (משיח) בא"י תיכף ומיד ממש!

* * *

ובאותיות פשוטות: בעמדנו קרוב ממש לפני הגאולה – צריך כל יהודי להתרגל לגאולה ולהעמיד את עצמו במצב ורגש של גאולה, על ידי שיהפוך את יומו הפרטי ל"יום גאולה (פרטית)", ואת מקומו הפרטי – ל"ארץ ישראל", ע"י זה שעושה העבודה שלו ברגע זה ובמקום זה בתכלית השלימות, במחשבה דיבור ומעשה.

וכתוצאה משלימות העבודה הפרטית (במחשבה דיבור ומעשה) – הרי זה צריך להתבטא גם בדיבורו, ע"ד „הגורל הי' מדבר“, דמכיון שהוא חדור בפנימיות בההוראה העבודה ד"עשה כאן ארץ ישראל"⁵, מתוך חיות פנימית – הרי מדבר הוא אודות זה מתוך חיות גם לאחרים, ומפרסם את ההוראה ד"עשה כאן ארץ ישראל" בין בני ביתו. בין הקרובים אליו, ועאכו"כ בין תלמידיו, עד שמדבר אודות זה עם כל מי שיכול להגיע אליו. וכיון שדיבורו בזה בא מפנימיותו, הרי הם דברים היוצאים מן הלב ונכנסים אל הלב' ופועלים פעולתם, ועאכו"כ ע"י זה שמראה דוגמא ח'י' מעבודת עצמו, עד שפועל שגם השומעים נעשים מדברים – „הגורל הי' מדבר“.

לויט אַלע סימני הגאולה האַלט מען שוין ממש באַ דער גאולה, ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט מודיע, מפרסם און מכריז געווען, אַז מ'האָט שוין אַלץ פאַרענדיקט, כולל אויך „צופוצן די קנעפּ", און אויך פאַרענדיקט דעם „עמדו הכן כולכם", דאָס הייסט אַז ס'איז שוין „הכל מוכן לסעודה", און מ'איז שוין גרייט צוגיין צום טיש, און עסן סעודת לויטן ושור הבר, וואָרום „הנה זה (משיח) בא", תיכף ומיד ממש!

* * *

ובאותיות פשוטות: שטייענדיק קרוב גלייך פאַר דער גאולה – דאַרף יעדער איד זיך איינגעוואוינען צו דער גאולה און זיך אַריינשטעלן אין אַ מצב ורגש של גאולה, דורך מאַכן זיין פרטיות'דיקן טאָג אַ „גאולה (פרטית) טאָג", און מאַכן זיין מקום פרטי – „ארץ ישראל", דורך דעם וואָס ער טוט די עבודה שלו ברגע זה ובמקום זה בתכלית השלימות, במחשבה דיבור ומעשה.

און אַלס אַ תוצאה פון די אייגענע שלימות העבודה (במחשבה דיבור ומעשה) – דאַרף זיך דאָס אויך אַרויסזאָגען אין זיין דיבור, ע"ד ווי „הגורל הי' מדבר", אַז וויבאַלד ער איז דורכגענומען בפנימיות מיט דער הוראה ועבודה פון „מאָך דאָ ארץ ישראל", מיט אַן אינערלעכע לעבעדיקייט – רעדט ער וועגן דעם מיט חיות אויך צו אַנדערע, און איז מפרסם די הוראה פון „מאָך דאָ ארץ ישראל" באַ

- 1) ראה שיחת שמחית תרפ"ט.
- 2) ראה אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ ח"ד ע' רעט. וראה, היום יום" טו טבת.
- 3) ל' המשנה – אבות פ"ג מ"טו.
- 4) שה"ש ב, ח. ובשהשיר עה"פ.
- 5) ראה אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ ח"א ע' תפה ואילך.

לדעת כיצד יפול דבר, כנאמר⁴² „בחק יוטל את הגורל ומה' כל משפטו".

בדומה למתנה, התלויה רק ברצונו של הנותן, אלא שיש הבדל בין גורל לבין מתנה, שהמתנה דומה למכירה בכך שלמרות שהיא ניתנת מצד רצון הנותן, בכל זאת יש סיבה לנתינתה בקשר שבין הנותן למקבל, כנאמר⁴³ „אי לא דעביד ליה נייחא לנפשיה (=אילולא גרם המקבל נחת רוח לנותן) לא יהיב ליה מתנתא"⁴⁴ (=לא היה נותן לו מתנה), ואילו הגורל אינו תלוי כלל בשכל והגיון.

1. „גורלנו" – בחירה מרצון ה' בעומק יותר:

הענין של „חלקנו" אינו תלוי רק בעבודתם של ישראל, אלא בעצם מציאותם, כי נשמתו של יהודי נקראת⁴⁵ „חלק ה' עמו"⁴⁶, כנאמר בתניא⁴⁷ „ונפש השנית בישראל היא חלק אלוקה ממעל ממש".

ויש לומר שגם לגבי מעלה זו של „חלקנו" יש יתרון לענין ה„גורל":

האמירה על נשמתו של היהודי שהיא „חלק אלוקה ממעל ממש" מבטאת את מעלתו וקדושתו של היהודי בעצם מציאותו. ולכן, יש לומר, קושר אדמו"ר הזקן את המעלה של „חלק אלוקה ממעל ממש" עם היותם של ישראל „בנים למקום", בנים אתם לה' אלקיכם⁴⁸ – כשם שלגבי בן כפשוטו, הקשר בינו לבין האב נוצר ונמשך אל מציאות הבן, כך גם ענין זה של „חלקנו" דומה לענין

42) משלי טו, לג.
 43) ראה גיטין נ, ב. ב"ב קנ"ז, א. ועוד. וראה לקו"ש שם הערה 41.
 44) אלא שאין זה בגדר תשלום (כמכר) המכירה שתנתן לו המתנה, וענינה רק שגורמת נטיית הנפש של הנותן אל המקבל (והמתנה בפועל באה רק מרצונו הטוב של נותן המתנה). – ועיין בהסוגיות האם מכר כמתנה (ב"ב סד, סע"א ואילך. עא, א ובמפרשים שם. ובהנסמן בהערה הקודמת).
 45) האוינו לב, ט. וראה אגה"ת פ"ד (ובליקוט פירושים כו' שם – ע' ר"ח).
 46) ראה אה"ת (יהל אור) לתהלים (ע' תנא) „מה טוב חלקנו ע"ד חלק ה' עמו".
 47) רפ"ב. וראה איוב לא, ב.
 48) פ' ראה יד, א.

המכירה, התלויה בלוקח.

לעומת זאת, הענין של „גורלנו" – „בחר בנו" – אינו תלוי במעלה וב„מציאות" המיוחדת של היהודי, ככל שיהיה נעלה, בכל זאת הרי זו מעלה וקדושה מוגבלת משום היותה קשורה במציאותו – אלא זהו קשר התלוי לחלוטין ברצונו של הבורא⁴⁹ – „הקב"ה, שלמעלה מכל מדידה והגבלה"⁵⁰.

ויש לומר, שיהו ההסבר לכפל הלשון בפסוק⁵¹ „כי עם קדוש אתה לה' אלקיך בך בחר ה'...", וכפי שמפרש רש"י⁵² „כי עם קדוש אתה, קדושת עצמך מאבותיך, ועוד: ובך בחר ה'". כלומר: „עם קדוש אתה" היא הקדושה משום ש„בנים אתם לה' אלקיכם"⁵³, שזוהי „קדושת עצמך". ויש ענין נעלה יותר – „ועוד ובך בחר ה'", בחירת העצמות⁵⁴.

2. יורש – במקום המוריש

למרות כל זאת, גם למתנה, הבאה מצד הנותן, יש קשר כלשהו אל המקבל. שהרי⁵⁵ הנותן מתנה מוסר לזולת, למקבל המתנה, את הדבר מתוך ההתקרבות שיש לו אל המקבל.

וכעין זה גם בענין הגורל: אמנם, הגורל אינו קשור למעלת החפץ שמקבלים, אך למרות זאת, יש כאן השפעה והקנאה. המקבל רוצה לקבל אחד מכמה דברים, להתחלק עם

49) וי"ל שלכן עיקר ענין הבחירה הוא בנף של בני „הנדמה בחומיותו לגופי אה"ע" (תניא פמ"ט). וראה לקו"ש ח"ח ע' 409 בהערות.
 50) ועד"ו ישנם ב' הענינים בביהמ"ק: „בית המקדש" – הקדושה שבו עצמו; „בית הבחירה" – מצד בחירתו של הקב"ה. וי"ל שלכן קרא הרמב"ם הלכות המקדש בשם „הלכות בית הבחירה", כי זהו עיקר החידוש והעילוי שבמקדש (ראה בכז"ל לקו"ש ח"ט ע' 143. ע' 146 ואילך. חכ"ד ע' 83 ואילך). ועד"ו ישנם ב' הענינים בארץ ישראל, ראה בלקו"ש ח"ח ע' 402 ואילך. ולהעיר ממכילתא שבהערה 34 בקשר דבנ"י, א"י וביהמ"ק.
 51) ואתחנן ז, ו. פ' ראה יד, ב.
 52) פ' ראה שם.
 53) שנאמר בפסוק לפניו ב' ראה שם.
 54) בכל הגו"ל (במעלת הבחירה בישראל לגבי זה שהם בנים למקום) – ראה בארוכה לקו"ש ח"א ע' 5 ואילך. ח"ח ע' 409 ואילך.
 55) במתנה ישנו עוד (חסרון) הגבלה – שבאה מצד הגבלת ה„נתיחא לנפשי" שגרם המקבל. אבל מה שנוגע כאן בנוגע לגורל – הוא הענין שבפנים.

הזולת, והגורל קובע רק מה יקבל בדיוק. אך יש אופן שלישי – ירושה – שמשמעותו אינה כנתינה של דבר לזולת, אלא שהירש ממלא את מקומו של המוריש. הירש איננו מציאות אחרת, המקבלת נכסים מן המוריש, אלא, כלשון הפסוק⁵⁶, "תחת אבותיך יהיו בניך", הירש נמצא במקומו של המוריש, וממילא יש לו בעלות על נכסי המוריש⁵⁷. יוצא מכך, שמעלתה של הירושה על פני המכירה והמתנה היא:

מכירה ומתנה (וכן גורל) הן נתינה והשפעה. האדם איננו לעצמו בלבד, אלא הוא משפיע ונותן למישהו שמחוצה לו, וההבדל ביניהם הוא רק בגורם להשפעה: במכירה – הלוקח, ותשלומי, הוא הגורם להשפעה, ובמתנה הגורם הוא רצון תנותן. אך גם רצונו של הנותן הוא לתת את הדבר לזולתו.

ואילו ירושה איננה השפעה למישהו שמחוץ למוריש, אלא הירש זוכה בנכסים מפני שהוא נמצא במקום המוריש⁵⁸.

ה. מה יפה ירושתנו

וזהו החידוש ב"מה יפה ירושתנו" על פני "חלקנו" ו"גורלנו":

"חלקנו" מבטא את הקשר שבין היהודי לאלוקות, באופן שבו הקב"ה צמצם, כביכול, את עצמו, כך שעבודתו ומעלותיו של היהודי תופסות אצלו מקום. יותר מכך: לגבי הקדוש-ברוך-הוא עצמו נאמר⁵⁹, "גם בן ואח אין לו", וישראל נקראים "בנים" רק משום⁶⁰ שהקדוש-ברוך-הוא מצמצם את עצמו, כביכול, לתואר של "אב"⁶¹.

(56) תהלים מה, יז. וראה ב"ב קנט, רע"א.

(57) ראה בכ"מ בספרי הצפני (שו"ת צפע"צ דוינסק ח"א סק"ח. וראש ח"ב סק"ח. צפע"צ מילואים יג, א). וע"ש שזהו החילוק בין ב"ב לבני".

(58) עפ"י אולי יש להסביר מה שמשמע ברשב"א (שו"ת הרשב"א ח"ג סק"ה) דירושת הירשים הוא עם גמר מיתה לא לאחר מיתה – ראה קצה"ח ר"ס רנב.

(59) קהלת ד, ח ובהק"ר עה"פ.

(60) ראה קה"ר שם: בן מאין יש לו אלא שחבב הקב"ה לישראל וקראן בנים כו'.

(61) להעיר גם משהש"ר פ"ב, טז (א): הוא לי לאב ואני לו לבן .. הוא לי לרועה .. ואני לו לצאן. וראה אה"ת

"גורלנו" – "בחר בנו" מבטא את הקשר שבין ישראל לקדוש-ברוך-הוא מצד הדרגה האלקית והדרגה אצל ישראל, שבה אין משמעות למציאות כשלעצמה, והקשר הוא רק משום בחירתו החפשית של הקב"ה.

אך בכל זאת, גם המשמעות של "בחר בנו" היא בחירת דבר, שכביכול מחוץ לקדוש-ברוך-הוא, שהרי "בחירה" חלה על דבר אחר, אלא שהגורם לבחירה אינו מעלת הנבחר, אלא רצונו של הבורח בלבד⁶².

לעומת זאת, המשמעות של "ירשתנו" היא שישראל הם מציאות אחת עם עצמותו יתברך, ישראל וקודש-ברוך-הוא כולא חד, הקשר שבין ישראל לקב"ה נעוץ בעצמותו יתברך, שמעל לכל צמצום כלשהו וכדומה⁶³. ולכן זוהי "ירושה", שבה הירש הוא ממש במקום המוריש, והוא כמוריש עצמו.

ט. שלש תקופות בעם ישראל

שלשה אופנים אלו של הקשר שבין ישראל לקדוש-ברוך-הוא – חלקנו, גורלנו וירשתנו – קשורים, באופן כללי, לשלש תקופות כלליות בתולדות עם ישראל: א) לפני מתן תורה, ב) לאחר מתן תורה – התקופה של

ראה ע' תשפ"ד. ע' תשצו. לקו"ש [המתורגם] חט"ו ע' 271.

(62) באו"ת להרב המגיד ב, ג (ס"ו) וכן בכתר שם טוב סרמ"א. וראה תורת הה"מ – לקו"א ואו"ת בתהלתם) מבואר, שצורתם של ישראל חקוקה במחשבתו ית' כמו שצורת הבן חקוקה במחשבת האב, אלא שאצל בני אדם שייך ענין זה (שצורת הבן חקוקה במחשבת האב) רק לאחר שנולד הבן, משא"כ, אצל השם ית', שייך זה לומר אף קודם שנברא ישראל ה' נחקק צורתם במחשבה.

אבל מובן*, שאין זה הבחיל ד"חלקנו" (בן), כי בחיל מחשבה זו (קודם שנברא ישראל) היא בדרגה שלמעלה מבחיל "אב", כי: "אב" פירושו ותוכן השם – שיש לו "בן", משא"כ בחיל המחשבה "קודם שנברא ישראל", היא למעלה מבחיל "קודם" (בעצם) "אב", ומה שצורת ישראל חקוקה במחשבה זו – הרי זה מפני שכן בחר הקב"ה בבחירתו חופשית, שצורתו של ישראל תהי' חקוקה בו (בדוגמת צורת הבן שחקוקה במחשבת האב).

(63) ראה המשך תערי"ב (ח"ב ע' א'קמא), ד"ה תקעו תרצ"ד ס"ב (סה"מ תיש"א ע' 7), דלעת"ל לא תהי' ההמשכה בדרך משפיע ומקבל כ"א גילוי העצמות ממש.

עבודת ישראל בקיום התורה והמצוות, ג) לעתיד לבוא, תקופת הגמול עד לשיא השלמות שבכך.

ויש לומר, שההסבר לכך הוא:

גם לפני מתן תורה נקראו ישראל "בנים", כנאמר ביציאת מצרים⁶⁴, "בני בכורי ישראל". גם לפני מתן תורה היתה גלויה מעלתם של ישראל על פני כל אומות העולם, אשר הביאה ליציאת מצרים. אך כל זאת היתה מעלה בעצם המציאות שלהם⁶⁵ ובעבודתם.

במתן תורה התגלה הענין של "ובנו בחרת מכל עם ולשון"⁶⁶ – בחירת הקדוש-ברוך-הוא בעם ישראל, כדלעיל⁶⁷. הבחירה התבטאה בנתינת התורה והמצוות לישראל⁶⁸, וזהו החידוש של התורה והמצוות שניתנו במתן תורה, על פני עבודתם של ישראל, והאבות, לפני מתן תורה – לפני מתן תורה נמדה העבודה לפי כחו של הנברא, עד כמה ביכולתו להגיע בכחותיו שלו, ואילו לאחר מתן תורה, כאשר "נתן לנו את תורתו"⁴¹ – יש בתורה ובמצוות כח הבורא.

ולאחר קיום התורה והמצוות התגלה אצל ישראל מעלתם העצמית – "מה יפה ירושתנו" – ענין הנחלה, שישראל מאוחדים, כביכול, עם עצמותו יתברך⁶³.

י. להנחיל אוהבי יש

ויש לומר, שזהו ההסבר לסיום ששה סדרי

(64) שמות ד, כב.

(65) ועד לירוש הנברא, האבות ועבודתם, כדלקמן.

(66) ראה שו"ע אדה"א או"ח ס"ד (ממג"א שם סק"ב), ששכימור ובנו בחרת יזכור מ"ת. וראה תניא פמ"ט.

(67) ראה לקו"ש ח"א שם.

(68) להעיר משערי אורה בהקדמה (ב, סע"א ואילך) כ.ש.ש מס"ג (שיש לנש"י) על התה"מ על קדה"ש שהיא

"לפי ששרש אותיות התורה הוא בעצמות דחכ' דתורה הקדומה שהיא כח חכמתו העצמית ית' ממש שכלולה בעצמותו ממש (שלמעלה הרבה גם מבחיל' כח המוליד לנש"י בדומה לו כו') והוא ה' ענין מס"ג נש"י בונן מ"ת כו'." נוי"ט שבמס"ג על תו"מ ב' טעמים כו'. וראה לקו"ש ח"א שם הערה 49.

משנה – "עתיד הקדוש-ברוך-הוא להנחיל... להנחיל אוהבי יש": הרמב"ם⁶⁹ מבאר שהביטוי "יש" מצביע על "מציאות"⁷⁰ התמידית אשר אין לה תכלית, כלומר, עצמותו יתברך⁷¹, ה"יש" האמיתי. והמשמעות של "להנחיל אוהבי יש" היא התאחדותו, כביכול, של היהודי עם "יש" האמיתי. וזהו הדיוק בפסוק "להנחיל אוהבי יש", כי התאחדותו של היהודי עם ה"יש" האמיתי, "יש המוחלט"⁷¹, קשורה לענין הנחלה, שהיהודי הוא, כביכול, "עצם המוריש", כדלעיל⁷².

בכך יובן מדוע מביא הרמב"ם דוקא במצות הנחלות את המילים, "איש כי ימות וכן אין לו" – כי המשמעות הרוחנית של הנחלה מתבטאת דוקא ב"ובן אין לו":

המעלות של "חלקנו" ו"גורלנו" קשורות לדרגה שבה הקב"ה מצמצם, כביכול, לדרגה של "אב", כך מתאפשרת מציאות אחרת, של בן. גם בדרגה של "גורלנו", שבה הקדוש-ברוך-הוא בוחר בישראל, הרי הבחירה בהם היא להיותם בניו⁷³.

ואילו המהות של "ירשתנו" קשורה לעצמותו של הקדוש-ברוך-הוא, שעל כך נאמר "ובן אין לו" – מעל לכל אפשרות של מציאות שמחוצה לו, אפילו באופן של בחירה, וזהו שרשם של ישראל – ישראל וקודש-ברוך-הוא כולא חד.

(ומשיחות י"ג ניסן ופ"ש שמיני תשמ"ה)

(69) בפייה"ש סוף עוקצין.

(70) כ"ה בתרגום קאפא. ובפייה"ש שלפנינו בשינוי לשון.

(71) ראה רמב"ם בתחלתו ע"ד מציאות ואמתה.

(72) וראה גם לקו"ש ח"ב ע' 50 (ואילך).

(73) אלא שאינו נתפס בזה, כי מכיון שהסיבה לזה שהם בניו, היא הרצון בהם [לא ככבחי' חלקנו], שהסיבה לרצון דהקב"ה בישראל הוא לפי שישראל הם "בנים" והוא ית' הוא, אבינו, ורצונו זה הוא הכרחי, כביכול, משא"כ בבחיל' גורלנו], דבחי' מחשבה זו מצ"ע היא מופשטת מצורת ה"בן" (ישראל), כיון שהיא למעלה מתואר "אב", ורק מצד רצונו ובחירת הקב"ה בישראל נעשו ישראל בניו ית' והנחלקה צורתן" (כנ"ל הערה 62) בלשון הה"מ) גם במחשבה זו, ולכן אינו נתפס בזה.